

A Promotion Model of School and Community Relations : A Case Study of Wat Khaopranim School, Tatong Subdistrict, Kanchanadit District, Surat Thani Province

Naruemol Dam-Orn¹, Pranee Thongkum² and Marut Damcha-om³

¹Graduate Student (Community Development Education)

²M.Ed. (Educational Research), Associate Professor,

³Ph.D. (Rural Development), Assistant Professor, Department of Education,
Faculty of Education, Prince of Songkla University

Abstract

The purposes of this study were: 1) to create a model for promotion of school and community relations, 2) to study the results of such promotion, and 3) to study conditions and factors affecting such promotion. The leader group composed of 25 key persons. The samples group composed of 200 representatives. The findings were as follows: There were 5 stages in developing the model for school and community relations: creating ambience for community acceptance, brainstorming to explore common needs and directions, search for a model, presentation and application of the model, and conclusion and assessment. In organizing activities for promotion of school and community relations, it was found that the undertaking was possible because of the co-operation of every sector. Community member and other involve have satisfaction with all activities was also at a high level. The conditions and factors which supported the organized activities were the leadership of the school administrators, the school's vision which emphasized participatory administration, the teachers' co-operation, the community's interest and collaboration, and the research methodology which emphasized participation. The obstacles were the teachers' workload and the conflicting schedules of the key persons.

Keywords: basic education, participation, school administration, school and community relation

รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดเขาพระนัม ตำบลท่าทอง อำเภอ กาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นฤมล ดำอ่อน¹, ปราณี ทองคำ² และมารุต ดำชะอม³

¹นักศึกษาปริญญาโท (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน),

²ค.ม. (วิจัยการศึกษา), รองศาสตราจารย์,

³Ph.D. (Rural Development), ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ศึกษาผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3) ศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่มีต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มแกนนำในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้จากพหุภาคีฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 25 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ กลุ่มประชาชนทั่วไปจำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมี 5 ขั้นตอน คือการสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชน การระดมความคิดเห็นเพื่อสำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน การค้นหารูปแบบ การนำเสนอรูปแบบและการใช้รูปแบบ และการสรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่า การดำเนินงานเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มแกนนำมีความพึงพอใจในรูปแบบและกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม เงื่อนไขและปัจจัยสนับสนุนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของครู ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน และกระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม เงื่อนไขและปัจจัยอุปสรรค คือ ภาระงานของครู และเวลาว่างของกลุ่มแกนนำ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารโรงเรียน, การศึกษาขั้นพื้นฐาน, ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

บทนำ

โดยทั่วไปแล้วบทบาทหน้าที่หลักของโรงเรียน คือ การให้การศึกษาแก่เยาวชน แต่ถ้าพิจารณาถึงบทบาทของโรงเรียนในฐานะที่โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแล้ว โรงเรียนต้องมีบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชนทั้งในด้านเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชน เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน (กิตติมา ปรีดีติลก, 2532, 241) ในทำนองเดียวกันรัฐต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้นงานสำคัญงานหนึ่งของโรงเรียนคือ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนกับชุมชนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก นักเรียนเป็นผลผลิตของโรงเรียนเท่า ๆ กับของชุมชน ความเจริญก้าวหน้าและคุณภาพของโรงเรียนจะเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของชุมชน เนื่องจากชุมชนมีคุณค่าต่อโรงเรียนในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากร และชุมชนก็น่าจะได้รับประโยชน์จากโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมเช่นกัน ดังนั้น งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของทั้งโรงเรียนและชุมชน ซึ่งอยู่ในฐานะทั้งที่เป็นผู้ให้และผู้รับ โดยโรงเรียนจะต้องเป็นศูนย์กลางของชุมชนหรือสังคม เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้สถานที่และอุปกรณ์ของโรงเรียน ทำให้ชุมชนมีความรู้สึกมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกันกับโรงเรียน ยินดีให้การสนับสนุนในกิจการของโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนกับชุมชนต้องเกื้อกูลประโยชน์ร่วมกันเพื่อจัดและพัฒนาศึกษาให้เยาวชนของชาติมีคุณภาพ มีพัฒนาการทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา (วันเพ็ญ วงษ์จันทร์, 2546, 2) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจที่ดีต่อโรงเรียน อันจะทำให้โรงเรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้ด้วยดี (Sumption, 1966, 104) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประกอบด้วยงาน 5 ลักษณะ

คือ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ซึ่งในการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของมนัส สุวรรณชาติ (2541, 5) ที่ศึกษาถึงบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง อันเป็นผลที่เกิดจากการขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คณะกรรมการโรงเรียน ไม่ทำหน้าที่ตามบทบาทอย่างจริงจัง โรงเรียนขาดบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนน้อย และทางโรงเรียนขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของณัฐพงศ์ แก้วตาปี (2543, บทคัดย่อ) และณากันชู (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่าปัญหาของการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนคือ ขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรด้านแผนงาน ขาดความชัดเจน และระบบสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบัน ด้านการบริการชุมชนมีกิจกรรมไม่หลากหลาย ด้านการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนมีการจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และด้านการประเมินผล การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการดำเนินการที่ไม่เป็นระบบและไม่นำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผน สาเหตุของปัญหาเนื่องจากครูมีภารกิจการสอนมาก ชุมชนมีฐานะยากจน โรงเรียนขาดการประสานงานที่ดีกับชุมชนและหน่วยงานราชการในพื้นที่

โรงเรียนวัดเขาพระนิม ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จัดตั้งเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2483 จัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และ

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ขยายโอกาสทางการศึกษา) มีนักเรียนจำนวน 311 คน บุคลากรของโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครู 16 คน และนักการ 1 คน (โรงเรียนวัดเขาพระนัม, 2546, 1) จากการประเมินตนเองของโรงเรียนพบว่า งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีผลยังไม่น่าพึงพอใจ โรงเรียนควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา อีกทั้งควรเสนอผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนและหน่วยงานอื่นของรัฐได้ทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญจำเป็นในการสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพิ่มเติม และควรจัดหลักสูตรที่ให้ชุมชนเข้าร่วมเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลายมากขึ้น

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยและโรงเรียนวัดเขาพระนัม จึงสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนโดยการนำความร่วมมือและความสนใจที่โรงเรียนและชุมชนมีอยู่มาประสานความร่วมมือ ร่วมกันคิด ร่วมดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียน วัดเขาพระนัม ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่มีต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนกรณีศึกษาโรงเรียนวัดเขาพระนัม ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มุ่งศึกษาถึงกระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคี และเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนสิงหาคม 2548 ถึงเดือนเมษายน 2549 ซึ่งมีรายละเอียดวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนในตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มแกนนำ ซึ่งร่วมค้นหารูปแบบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประกอบด้วย ตัวแทนจากโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารของโรงเรียน คณะครูโรงเรียนวัดเขาพระนัม จำนวน 10 คน คณะกรรมการของโรงเรียน จำนวน 9 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทอง ผู้นำชุมชน และตัวแทนผู้ปกครองที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

2. ประชาชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 398 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเนกำหนดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มเท่ากับร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 200 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมวิจัย

1.1 การคัดเลือกโรงเรียน

คัดเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกโรงเรียนวัดเขาพระนัม ตำบล

ท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมี
หลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ คือ

1.1.1 โรงเรียนวัดเขาพระนัม เป็น
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีสอนในระดับชั้น
ปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาตอนต้น
ทางคณะผู้บริหารและคณะครูให้ความสนใจและเล็งเห็น
ถึงความสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน

1.1.2 ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ประชาชน ให้ความสนใจและยินดีร่วมมือ
ในการดำเนินการวิจัย

1.2 การบูรณาการตัวผู้วิจัยให้เข้ากับชุมชน
ผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียน
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชน ใน
การดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยลงพื้นที่เพื่อศึกษา
สภาพจริงของชุมชน พบปะกับกลุ่มต่าง ๆ การทำ
ความรู้จักคุ้นเคยอย่างไม่เป็นทางการ โดยการพูดคุย
เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและการยอมรับ และประเมิน
ความตั้งใจจริงของแกนนำในพื้นที่ที่จะร่วมมือในโครงการ
วิจัย

1.3 สรรหาทีมวิจัยฝ่ายชุมชน ที่เป็นตัวแทน
จากกลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
ประชาชน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นผู้นำ เป็นที่
ยอมรับจากคนในหมู่บ้าน เต็มใจ และสนใจที่จะเข้าร่วม
ในโครงการวิจัย

1.4 สรุปรวข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน

1.5 จัดประชุมแกนนำ จัดเวทีประชุมกลุ่ม
แกนนำ สรุปรวปัญหา ความต้องการ กำหนดรูปแบบ
การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
โดยใช้เทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบ
ต่าง ๆ เช่น การประชุมอย่างมีส่วนร่วม เทคนิค AIC
การวิเคราะห์ SWOT การระดมสมอง

2. ขั้นตอนการปฏิบัติการ

การปฏิบัติการครั้งนี้มีขั้นตอนดังนี้คือ 1) การ
วางแผน (Planning) ผู้วิจัยและกลุ่มแกนนำร่วมกัน

ร่างแผนปฏิบัติการ และนำเสนอแผนปฏิบัติการแก่
โรงเรียน และชุมชนเพื่อขอความเห็นชอบสู่การปฏิบัติ
2) การปฏิบัติการ (Action) มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ
โครงการ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผน 3)
การสังเกตการณ์ (Observing) ร่วมสังเกตการดำเนินงาน
ตามกิจกรรมที่กำหนด มีการบันทึก เก็บรวบรวมข้อมูล
การปฏิบัติงาน 4) การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflecting)
นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ ประชุมร่วมกัน
เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาส่วนที่เป็นปัญหาและ
ยังไม่สมบูรณ์

3. ขั้นตอนการติดตามผลและประเมินผล

3.1 การติดตามผล และความก้าวหน้าของ
แผนงาน/โครงการ/แผนปฏิบัติงาน เพื่อดูผลการ
ดำเนินงาน ตลอดจนความก้าวหน้าของกิจกรรมที่ได้
ดำเนินไปแล้ว และกิจกรรมที่ยังไม่สามารถดำเนินการ
ตามแผน ผลการปฏิบัติงานที่พึงพอใจ ปัญหาอุปสรรค
ที่พบในการปฏิบัติงาน

3.2 การประเมินผลทุกขั้นตอนของการ
ดำเนินงาน เพื่อสะท้อนการปฏิบัติ ซึ่งอาจต้องกลับไป
ดำเนินการซ้ำอีกบางขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง
ครบถ้วน และแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

3.3 การประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการ
การวิจัย โดยประเมินผลร่วมกันของทีมแกนนำหลัง
เสร็จสิ้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เครื่องมือในการวิจัย

ในการทำการศึกษานี้ใช้เครื่องมือจำแนกตาม
ลักษณะของการใช้งาน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. เทคนิคที่ใช้ในการวางแผนขั้นเตรียมวิจัย ได้แก่
การจัดเวทีระดมความคิด เทคนิค AIC การวิเคราะห์
SWOT, Focus group และ Mind Mapping

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้ใน
การสังเกตรายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของ
การสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ

สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ความรู้สึกความคิดเห็น เป็นข้อคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามกรอบของวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อต้องการทราบแนวความคิดต่าง ๆ ว่าเป็นไปในลักษณะใด ใช้เป็นแนวทาง ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นที่ต้องการทราบ

2.3 แบบประเมินระดับความพึงพอใจ เป็นข้อความให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแสดงความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ พอใจมากที่สุด พอใจมาก พอใจปานกลาง พอใจน้อย และพอใจน้อยที่สุด ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งได้มีการทดลองใช้แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .897

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตรวจสอบความถูกต้องโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation method) จากการสังเกต การสัมภาษณ์, Focus group และจากแบบสอบถามบางส่วน

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ข้อมูลระดับความพึงพอใจวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยการจัดเวทีระดมความคิดใช้เทคนิค AIC การวิเคราะห์ SWOT เทคนิค Mind Mapping และจัด Focus group โดยดำเนินการร่วมกันระหว่างชุมชนและโรงเรียนวัดเขาพระนัมครั้งนี้ พบว่ามีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชน 2) ขั้นสร้างความตระหนักร่วมกันและระดมความคิดเพื่อสำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน 3) ขั้นการค้นหารูปแบบ 4) ขั้นนำเสนอรูปแบบแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และ 5) ขั้นการประเมินผล รายละเอียดดังตาราง 1

จากการจัดกิจกรรมขั้นที่ 3 ได้รูปแบบการดำเนินการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังแผนภาพ 1

จากการจัดองค์กรดังแผนภาพนี้แล้ว คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ได้ประชุมระดมสมองจัดทำแผนทั้งหมด แล้วหลังจากนั้น ได้นำเสนอกิจกรรมที่จะดำเนินการในปีการศึกษา 2548 นี้ 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย 2) กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา (วันมาฆบูชา) 3) กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับปัญชีภาพ 4) กิจกรรมปลูกป่าชายเลน

2. ผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้ผลเบื้องต้นดังนี้คือ 1) แผน ปฏิบัติการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) การดำเนินงานตาม 4 กิจกรรมในปีการศึกษา 2548 พบว่าผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ ดังนี้

2.1 ความพึงพอใจของแกนนำ

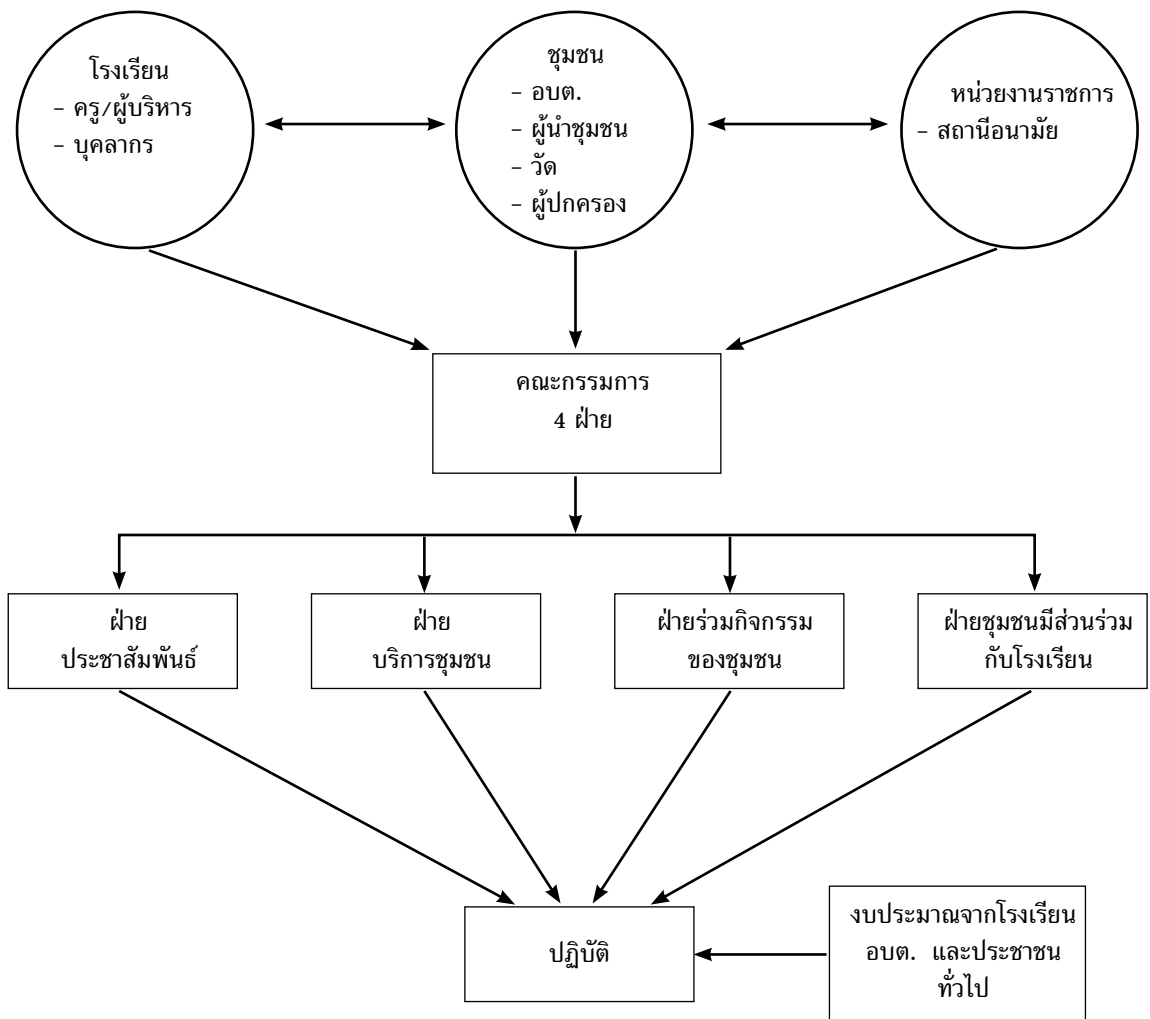
จากกระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่ากระบวนการนี้ทำให้กลุ่มแกนนำเกิดการเรียนรู้ และมีความพึงพอใจในรูปการทำงานร่วมกันในระดับมาก นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนี้จะมีความยั่งยืน เนื่องจากมีองค์กรและแผนในการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถดำเนินการได้ในปีต่อไป ประกอบกับ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดเขาพระนัม และผู้นำชุมชนให้

ตาราง 1 สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขั้นที่	วัตถุประสงค์	วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เทคนิค
1. การสร้างบรรยากาศที่ยอมรับของชุมชน	1. เพื่อแนะนำตัวเองในการเข้ามาโรงเรียนและชุมชน 2. เพื่อทำความเข้าใจกับโรงเรียนและชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	สิงหาคม - ธันวาคม 2548	1. จัดเวทีสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัย คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน ทำความเข้าใจร่วมกันในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2. ได้กลุ่มแกนนำที่มีความสนใจและสมัครใจในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วยตัวแทนจากโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารของโรงเรียน คณะครูโรงเรียน วัดเขาพระนัม จำนวน 10 คน คณะกรรมการของโรงเรียน จำนวน 9 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทอง ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และตัวแทนผู้ประกอบการที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรม รวม 25 คน	-แนะนำตัวเอง -สอบถาม -สนทนา
2. การสร้างความตระหนัก/สำรวจความต้องการและการหาแนวทางร่วมกัน	1. เพื่อสร้างความตระหนักในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2. ค้นหาปัญหาความต้องการและหาแนวทางแก้ไข	4 มกราคม 2549 เวลา 12.30-16.30 ณ ห้องประชุม ร.ร.วัดเขาพระนัม ผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากโรงเรียนและชุมชน 27 มกราคม 2549	1. จัดเวทีสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2. ค้นหาจุดอ่อน จุดแข็งและวิเคราะห์สภาพปัญหา 3. สนทนากลุ่มร่วมกับชาวบ้าน สร้างความเข้าใจร่วมกันถึงความสำคัญของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน	-AIC (ขั้น A) -ระดมสมอง -Mind Mapping -SWOT -Focus group
3. การค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	1. เพื่อค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์	13 มกราคม 2549 เวลา 12.30-16.30 ณ ห้องประชุม ร.ร.วัดเขาพระนัม ผู้เข้าร่วมจำนวน 41 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากโรงเรียน/ชุมชนและประชาชนที่สนใจ	1. จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2. แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแต่ละกิจกรรม	-AIC (ขั้น I) -ระดมสมอง -Mind Mapping

ตาราง 1 สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (ต่อ)

ขั้นที่	วัตถุประสงค์	วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เทคนิค
4. การนำเสนอและ การใช้รูปแบบการ เสริมสร้างความ สัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน	1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน 2. จัดทำแผนและจัดทีมงานที่ รับผิดชอบ 3. ปฏิบัติตามแผนปีการศึกษา 2548	3 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 12.30-16.30 ณ ห้องประชุม ร.ร.วัดเขาพระนิม ผู้เข้าร่วมจำนวน 55 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากโรงเรียน/ ชุมชนและประชาชนที่สนใจ กุมภาพันธ์ 2549 จนถึงปีการ ศึกษา 2548	1. จัดเวทีนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความ สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ได้จากการ ระดมความคิดเห็นที่ผ่านมาเพื่อขอความคิดเห็นที่ประชุม เพื่อการดำเนินงานต่อไป 2. แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแต่ละกิจกรรม 3. ดำเนินกิจกรรม ปฏิบัติตามแผนของปีการศึกษา 2548 โดยมี กิจกรรม 4 โครงการ คือ 1. โครงการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย 2. โครงการจัดการเรียนรู้ปรัชญา 3. โครงการวันสำคัญทางศาสนา 4. โครงการร่วมปลูกป่าชายเลน	- AIC (ชั้น C) - Mind Mapping - ระดมสมอง
5. การสรุปและ ประเมินผล	1. เพื่อติดตามและประเมินผล การเสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	11 เมษายน 2549 เวลา 12.30-16.30 ณ ห้องประชุม ร.ร.วัดเขาพระนิมผู้เข้าร่วมจำนวน 25 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากโรงเรียน/ ชุมชน	การสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำ และ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประเด็นในการประเมิน และสรุปผลครั้งนี้ คือ ความพึงพอใจในรูปแบบ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน สิ่งที่ได้จากการร่วมค้นหารูปแบบการเสริม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ ข้อเสนอแนะและสิ่งที่ควรปรับปรุง	- Focus group - Mind Mapping - สัมภาษณ์เป็น รายบุคคล

ภาพ 1 แผนผังการจัดองค์กรการดำเนินงานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสำคัญและเอาใจจริงเอ้ากับเรื่องนี้

2.2 ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน
และประชาชน

จากการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้มีการสอบถามความพึงพอใจ
ของผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม
ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน เป็นผู้ชาย ร้อยละ
51.5 และหญิงร้อยละ 48.5 ส่วนใหญ่อายุ 31-40 ปี
ร้อยละ 47.5 รองลงมาอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 32.5
ประกอบอาชีพประมง ร้อยละ 54.5 รองลงมาข้าราชการ

และค้าขาย ร้อยละ 12.0 และ 10.5 ตามลำดับ
ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนมีความพึงพอใจใน
กิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน
กับชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.80
จาก 5.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73)

3. เจื่อนไขปัจจัยที่มีต่อการเสริมสร้างความ
สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียน
วัดเขาพระนัม

3.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมในการเสริมสร้างความ
สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนครั้งนี้ คือ

3.1.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดำเนินไปอย่างราบรื่น คือผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นคนที่มีความวิสัยทัศน์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้ที่มีจริยธรรม คุณธรรมที่เหมาะสม ได้รับการยอมรับจากชุมชน

3.1.2 วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับปรุง ร่วมพัฒนา ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 การให้ความร่วมมือของครูเพราะครูเป็นผู้มีบทบาทในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติแต่ละกิจกรรม ครูจะต้องเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และที่สำคัญคือช่วยกระตุ้นและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3.1.4 ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน คือ ชุมชนมีความสนใจและมีความเข้มแข็งโดยประชาชนในชุมชนมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ อยู่เดิม การทำงานมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำตามธรรมชาติ ทำให้เกิดความสมานฉันท์ในการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง

3.1.5 กระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ประสานงานให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จึงทำให้กิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นเร็ว

3.2 ปัจจัยอุปสรรคในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปัจจัยอุปสรรคในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน มีภาระงานสอนมาก และในขณะเดียวกันกลุ่มแกนนำจากชุมชนประกอบอาชีพประมงจึงมีเวลาว่างไม่ตรงกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นมาส่งผลทำให้กลุ่มแกนนำที่ประกอบด้วยพหุภาคีฝ่ายต่าง ๆ คือผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนได้ทำงานร่วมกัน เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีการพัฒนาแบบองค์รวม ส่งผลทำให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากกระบวนการ ดังต่อไปนี้ 1) การสร้างบรรยากาศ การยอมรับในชุมชน 2) การสร้างความตระหนักและระดมความคิดเพื่อสำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน 3) การค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 4) การนำเสนอรูปแบบและการใช้รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5) การสรุปและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ Kenny (1999, 190-191) กล่าวถึงวงจรชีวิตขององค์กรชุมชน 4 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อตัว สมาชิกตระหนักถึงความต้องการ ปัญหาและโอกาสของตน รวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ
2. ขั้นก่อตั้งกลุ่ม กำหนดวัตถุประสงค์โครงสร้างระเบียบกติกา การรวมสมาชิก การแสวงหาทรัพยากร
3. ขั้นธำรงรักษากลุ่ม ดำเนินกิจกรรมหรือขยายกิจกรรม
4. ขั้นการประเมินผล

นอกจากนี้ นฤมล นิราทร (2542, 2) ยังได้อธิบายถึงทฤษฎี และแนวคิดที่ใช้ในการสร้างกลุ่มการทำงาน ได้แก่

1. ทฤษฎีแลกเปลี่ยน หรือ Exchange Theory ซึ่งอธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ดังนั้นเหตุผลที่จะทำให้กลุ่มเกิดขึ้นได้ (โดยสมัครใจ) ก็คือแต่ละฝ่ายมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกัน

2. แนวคิดการรวมพลัง หรือ Synergy ซึ่งอธิบายว่าการรวมพลังกันทำงานไปสู่ผลที่ได้รับที่มีคุณค่าหรือเข้มแข็งมากกว่าการทำงานของแต่ละองค์

และสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตนเอง การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเน้นการให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชน และกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดปัญหาและความต้องการด้วยตนเองโดยเฉพาะในขั้นตอนของการวางแผนแก้ไขปัญหา ดังที่ Cohen and Uphoff (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543, 139-140) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบคือ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่ม ตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สรุปรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่สร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพสามารถที่จะทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น ก่อให้เกิดผลดีทั้งแก่โรงเรียนและชุมชน ชุมชนเห็นว่าโรงเรียนคือส่วนหนึ่งของชุมชน โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนในชุมชน ชุมชนต้องเกื้อหนุนโรงเรียน และโรงเรียนถือว่าโรงเรียนต้อง

ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งของชุมชนเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบสองทาง (Two-Way Communication)

2. ผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่ากลุ่มแกนนำมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมเหล่านั้นมากทุกกิจกรรม และเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนวัดเขาพระนิมกับชุมชนน่าจะมีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีแผนปฏิบัติการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูวัดเขาพระนิมจะได้ดำเนินการร่วมกับชุมชนในปีต่อไป ผู้ปกครองและประชาชนจะร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ความยั่งยืนของรูปแบบดังกล่าวมาจากปัจจัยสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

ในการดำเนินงานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนวัดเขาพระนิม ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลการดำเนินงานที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ก่อนการดำเนินงานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการพบว่า ไม่มีการดำเนินงานตามกรอบเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา จะมีการปฏิบัติเพียงบางด้านคือ การให้บริการสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามสถานการณ์หรือโอกาสที่โรงเรียนไม่ได้กำหนด จึงไม่มีความแน่นอน ไม่มีการกำกับติดตาม ไม่มีการวางแผนทั้งนี้เกิดจากผู้ปฏิบัติไม่มีความรู้ความเข้าใจ หรือไม่ให้ความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูชาติ พวงสมจิตร (2540, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา

ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร และกรุงเทพฯ (2543, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว, ไทยลาว-ไทยเขมร, ไทยลาว-ไทยส่วย, ไทยลาว-ไทยเยอ สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการวางแผนงานขาดความชัดเจนและระบบสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบัน กิจกรรมไม่หลากหลาย ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่อง และสวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ศึกษากรณีบทบาทและหน้าที่บุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลำปาง สรุปว่า มีความจำเป็นต้องให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน และต้องระดมความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้น จึงจะช่วยให้งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีผลในทางปฏิบัติ และดำเนินการต่อไปได้

หลังจากที่ได้้นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีวงจรการทำงานคือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) มาพัฒนางานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า มีผลทำให้บุคลากรให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือกัน มีการดำเนินงานเป็นระบบ มีแผนงานที่ชัดเจน การดำเนินงานครอบคลุมกรอบงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 4 ด้าน คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน และด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองแดง มณีพงษ์ (2542, 33 – 34) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามทัศนะของครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี สรุปว่าโรงเรียนที่

ประสบความสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน จะปฏิบัติงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างเหมาะสม เป็นระบบ ใช้วิธีการตัดสินใจในรูปคณะกรรมการ เปิดโอกาสให้ครู และกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหาร มีการมอบหมายงานที่เหมาะสมแก่บุคลากร และยึดแผนงานและโครงการเป็นหลัก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลปชัย ผลกล้า (2540, 61) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในทำนอเกาะชายแดนจังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่าผู้บริหารควรหาวิธีการใหม่ ๆ ที่ทันสมัยในการประชาสัมพันธ์และควรกำหนดบทบาทของบุคลากรในการร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น ๆ อีกทั้งต้องศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนให้เข้าใจและต้องให้ความสำคัญด้วย

จากผลการดำเนินงานทำให้ผู้รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับงานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี และตระหนักถึงความสำคัญงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เกิดการเรียนรู้และผลงานควบคู่กัน เห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันในกลุ่ม ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนายั่งยืนและจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนในชุมชนในระยะยาว

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีดังต่อไปนี้

1.1 พฤติกรรมการทำงานของครูที่มีต่องานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ครูที่รับผิดชอบและครูที่เกี่ยวข้องกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความตั้งใจ กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานและให้ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นกลุ่มทำงานที่เข้มแข็งมุ่งสร้างผลงานร่วมกัน ให้เกิดผล

ที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเป็นระบบ ซึ่งเห็นได้จากเนื้อหา
ในความรับผิดชอบแต่ละคนที่ปรากฏเป็นรูปธรรม และ
การประสานงานกับบุคคลและกลุ่มงานทั้งภายในและ
ภายนอกโรงเรียน ซึ่งได้แก่บุคคล หรือหน่วยงานในชุมชน
ทำให้การทำงานครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบเกณฑ์
มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้าน
การสร้าง และเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้าน
การให้บริการชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน สะท้อน
ให้เห็นถึงการมีทัศนคติที่ดีต่องาน เห็นคุณค่า และ
ตระหนักในความสำคัญของการร่วมมือกันในกลุ่ม และ
เกิดสำนึกร่วมกันที่จะพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้า เห็น
ประเด็นเชื่อมโยงที่จะส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทั้งด้านภาระหน้าที่ จุดมุ่งหมาย
และการเกื้อกูลซึ่งกันและกันในด้านทรัพยากร ซึ่งจะ
ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาทั้งต่อโรงเรียน
และชุมชนโดยรวม และก่อประโยชน์สูงสุดในการจัด
การศึกษา

1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อโรงเรียน
มีการเผยแพร่ข่าวสารอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนา
กิจกรรม ปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เปิดกว้างเป็น
การสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมีผลทำให้
การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนได้เปลี่ยนไปในทางที่ดี
คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดขึ้นทั้งโดยทางตรงและ
โดยทางอ้อม เริ่มตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหว
ในการจัดกิจกรรม การแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาของ
นักเรียน การเสนอแนะ การสนับสนุนการจัดกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ และด้าน
การบริการ ตลอดจนการเข้าร่วมแรงร่วมใจในการจัด
กิจกรรมทางโรงเรียนมากขึ้นตามธรรมชาติ การเข้ามา
ติดต่อกับโรงเรียนเรื่องการเรียน ความประพฤติของ
นักเรียนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา
ยาเสพติด การแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้เกิด
ความร่วมมือร่วมใจในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัด
กิจกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและมีความถี่

มากขึ้น ครอบคลุมกรอบงานความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน ช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนได้หลากหลาย และทำงานแบบต่าง
ฝ่ายต่างทำลดน้อยลง ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับ
พฤติกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยที่สืบทอด
กันมาคือ มักจะให้ความช่วยเหลือกัน ซึ่งบางครั้งจะให้
ความร่วมมือโดยไม่ต้องร้องขอ ทั้งงานที่เป็นส่วนตัว
และส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tekaa (อ้างถึง
ในเมตต์ เมตต์การุณจิต, 2541, 36) ซึ่งได้ศึกษา
ทัศนะของชาวอินเดียในประเทศแคนาดา เกี่ยวกับการ
มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาพบว่า
การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จในชุมชนที่มีประชาชน
มีส่วนร่วม และเป็นการจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนอง
ความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับวัฒนธรรม
ของสังคมนั้น ๆ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง
การจัดการศึกษาจะมีผลสำเร็จ และสอดคล้องกับงาน
วิจัยของกรมสามัญศึกษา (2543, 47) พบว่า การมี
ส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะช่วยให้
การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้อง
กับความต้องการและความเหมาะสมกับชุมชน ทั้งนี้รัฐ
ต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการสร้างสังคมการ
เรียนรู้ โรงเรียนเป็นองค์ประกอบนำในการสร้างความ
เข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เมื่อชุมชน
เข้มแข็งจะสามารถดูแลประชาชนในชุมชนได้ดีกว่าพึ่ง
บุคคลภายนอก และจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมใน
การจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ในระยะเริ่มต้นการมี
ส่วนร่วมของชุมชนเป็นลักษณะการให้ความร่วมมือใน
สิ่งที่โรงเรียนร้องขอมากกว่าการมีส่วนร่วมคิด ร่วม
วางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล ดังนั้นจึงเห็น
ได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการทำหลักสูตร
เรื่องงบประมาณ เรื่องบุคลากร ยังมีน้อยมาก จึงเป็น
หน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องให้ออกาส ให้ความรู้ และให้
เวลาแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ได้
เรียนรู้ จึงจะทำให้แสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมและ
สร้างสรรค์

1.3 งานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแต่เดิมมีการปฏิบัติในลักษณะความสัมพันธ์แบบทางการ เป็นความสัมพันธ์ตามหน้าที่และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้หรือผู้รับมากเกินไป รูปแบบจากการวิจัยนี้ได้พัฒนาเป็นความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการหรือความสัมพันธ์แบบแนวนราบมากขึ้น มีลักษณะของความเป็นพี่เป็นน้องสนิทสนมกัน มีการพบปะแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือกันถี่มากขึ้น ทั้งระหว่างหน่วยงานต่อหน่วยงาน หน่วยงานกับบุคคล หรือบุคคลกับบุคคล โรงเรียนและชุมชนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมสามัญศึกษา (2543, 46-47) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปัจจัยสำคัญคือ ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจจริงในการทำงานมีความตระหนักในเรื่องการยึดชุมชนเป็นหลักในการบริหารสถานศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์สูง ต้องให้ครูเปิดใจกว้าง และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนแบบไม่เป็นทางการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของโอวาท สุทธนารักษ์ (2540, 53) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาภายใต้โครงการการบริหารและการจัดการศึกษาที่ไม่กระจายอำนาจ กรณีศึกษามหาวิทยาลัย ได้เสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการศึกษาคือ 1) ให้มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปสู่ชุมชนท้องถิ่นให้เขามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและครู ให้เกิดวิสัยทัศน์ทางการศึกษาที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำงานกับประชาชนโดยให้ความสัมพันธ์แบบแนวนราบ 3) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยตนเองมากที่สุด

โรงเรียนกับชุมชน มีความสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เนื่องจากโรงเรียนเกิดจากความต้องการของชุมชน โรงเรียนจึงมีหน้าที่ให้บริการชุมชน การมีความสัมพันธ์ที่ดียอมทำให้เข้าใจถึงความต้องการและข้อจำกัดของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้รับบริการและความเข้าใจต่อกัน การสร้างโอกาสและความต่อเนื่องให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โรงเรียนต้องบูรณาการให้เข้ากับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นงานประจำที่ปฏิบัติเป็นปกติอยู่แล้ว และเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับชุมชนโดยมีนักเรียนเป็นสื่อกลาง การที่ชุมชนรับรู้และมีส่วนร่วมเป็นประจำจะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเหมือนกิจกรรมหนึ่งของชุมชน จะทำให้เกิดการซึมซับรับรู้และมีส่วนร่วมโดยอัตโนมัติ และการพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

3. ปัจจัยที่มีต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.1 ปัจจัยที่เอื้อในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือของครู ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน และกระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนครั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ ความตั้งใจ และความเอาใจจริงเอาใจในการคิด การกำหนดและร่วมกันดำเนินงาน จากทั้งโรงเรียนและชุมชนซึ่งพบว่าความพร้อมของโรงเรียนและความสนใจของโรงเรียนและชุมชนดังกล่าวมาจากปัจจัยต่อไปนี้

3.1.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและชุมชน กล่าวคือ 1) ผู้บริหารโรงเรียนและชุมชนมีความสนใจ ตั้งใจ และเป็นตัวอย่างในการเสริมสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) มีแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ ปลุกฝังและสร้างความตระหนักให้กับชุมชน ลักษณะ 2 ประการของผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการเป็นศูนย์รวมทางด้านความคิด ความเชื่อและศรัทธา การตัดสินใจ จะเห็นได้จากการที่สมาชิกกลุ่มแกนนำและคนในชุมชนให้การยอมรับและเคารพในความคิดและการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน และผู้นำชุมชนดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเมตต์ เมตต์การุณจิต (2541, 98) ที่ว่าผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการหรือผู้นำอย่างไม่เป็นทางการล้วนแต่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการกระทำ ความคิด และจิตวิญญาณของคนในชุมชน นอกจากนี้ ปานกมล พิสิฐอรุณกุล (2546, บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการมูลฝอยของชุมชนปริกตก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว คือ การขาดผู้นำทั้งผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำอย่างเป็นทางการ

3.1.2 ความพร้อมและความสนใจของครู ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน เนื่องจากความพร้อมและความสนใจของครู ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนจากปัจจัยดังนี้ ความสนใจเดิมและวิสัยทัศน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีผู้นำที่เข้มแข็ง

3.1.3 ความสนใจและความร่วมมือของโรงเรียน และชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จครั้งนี้ เนื่องจากทุกฝ่ายได้ทำงานที่ตนสนใจและต้องการร่วมกัน ทำให้การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดำเนินการไปอย่างราบรื่น มีบรรยากาศของความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติ

ระหว่างกัน

3.1.4 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายและการใช้ได้จริงในชุมชน ซึ่งเห็นได้จากการดำเนินการทุกขั้นตอนตั้งแต่การประชุมสำรวจความต้องการและสร้างความตระหนัก การค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การนำเสนอและใช้รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการสรุปและประเมินผล ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จึงทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนครั้งนี้จึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความพึงพอใจของทุกฝ่ายสอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ พึ่งหว้า (2534, 64) และดุสิตา แก้วสมบูรณ์ (2545, บทคัดย่อ) ที่ว่าการที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นของตนเองนั้น ย่อมทำให้ประชาชนรู้สึกมีความผูกพันและพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ และในที่สุดการบริหารงานและดำเนินโครงการต่าง ๆ ภายในชุมชนก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 เงื่อนไขและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
เงื่อนไขและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนครั้งนี้ ได้แก่

3.2.1 ภาระงานของครูที่เป็นแกนนำในการศึกษาหารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ ภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการสอนซึ่งมีมากอยู่แล้ว เช่น งานกิจการนักเรียน งานธุรการ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณา ไตรศิริ (2538, บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา คือครูมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานการสอน เช่น การไปอบรมสัมมนา

ซึ่งตรงกับวันที่มีการเรียนการสอน ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามลำดับ

3.2.2 ภาระงานของกลุ่มแกนนำที่เป็นตัวแทนจากชุมชน ข้อจำกัดของกลุ่มแกนนำในการค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นตัวแทนจากชุมชน คือ มีเวลาน้อยและเวลาว่างไม่ตรงกัน เนื่องจากภาระงานในการประกอบอาชีพประมง ทำให้สมาชิกหลายคนไม่ค่อยมีเวลาและบางครั้งต้องเลื่อนการประชุมหรือการดำเนินการออกไป

โดยสรุปการค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ครั้งนี้เป็นการอาศัยการประสานความร่วมมือทั้งโรงเรียนและชุมชนเป็นการนำเอาข้อมูลและทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการร่วมกันกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการใช้กิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนที่หลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ เกิดความตระหนักในความสำคัญของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และมีพฤติกรรมในการร่วมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ทั้งโรงเรียนและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนต่าง ๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน และผู้นำชุมชน ต้องจริงจังจริงจัง เห็นประโยชน์ร่วมกัน และเห็นคุณค่าของการที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. ในขั้นการสร้าง ความตระหนักและการวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นขั้นที่ทั้งโรงเรียนและชุมชนได้มาคิดวิเคราะห์ปัญหาความต้องการต่าง ๆ และช่วยกันหาแนวทางแก้ไข

ปัญหา ร่วมกัน ช่วยให้ทั้งโรงเรียนและชุมชนเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของทั้ง 2 ฝ่าย ในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ขั้นนี้เปรียบเสมือนกับการตอกเสาเข็มที่จะต้องแน่นย้าให้เกิดความตระหนัก รู้สึกหรือความเข้าใจซึ่งกันและกัน จึงไม่ควรจะรีบร้อน ข้ามขั้นตอนนี้ไป ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญและพัฒนาแกนนำในโรงเรียนที่จะทำงานในเรื่องนี้ สร้างความตระหนักให้กับครู และประสานงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. เทคนิคกระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการทำงานแบบมีส่วนร่วม จะต้องเลือกตามความเหมาะสมและประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

4. ในการจัดเวทีระดมความคิดซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก ควรดำเนินการดังนี้

4.1 การวางแผนการจัดเวทีระดมความคิด ควรเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

4.2 การกำหนดช่วงเวลาในการจัดเวทีระดมความคิดในชุมชน ควรคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนให้มากที่สุด

4.3 ผู้ดำเนินการในเวทีระดมความคิดต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีความสามารถในการเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

4.4 การเชิญผู้เข้าร่วมในเวทีระดมความคิดต้องพิจารณาเลือกตัวบุคคลให้เหมาะสมกับประเด็นที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมได้ระดมความคิดเห็นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2544). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- กฤษณา ไตรศิริ. (2538). การศึกษาการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- กิตติมา ปรีดีติลก. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: อักษรพิพัฒน์.
- ฉกาจ ชันชู. (2544). สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2540). การคิดวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (สำเนา)
- ณัฐพงศ์ แก้วตาปี. (2543). ปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว, ไทยลาว-ไทยเขมร, ไทยลาว-ไทยส่วย, ไทยลาว-ไทยเยอ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์การศึกษาตามหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (สำเนา)
- ดุสิตา แก้วสมบูรณ์. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ทองแดง มณีพงษ์. (2545). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามทัศนะของครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี. (สำเนา)
- นฤมล นิราทร. (2542). การสร้างเครือข่ายการทำงาน : คู่มือ. ม.ป.ท.
- ปานกมล พิลิฐอรธกุล. (2546). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- มนัส สุวรรณชาติ. (2541). บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาล จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (สำเนา)
- โรงเรียนวัดเขาพระนัม. (2546). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โรงเรียนวัดเขาพระนัม. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนวัดเขาพระนัม.
- วันเพ็ญ วงษ์จันทร์. (2546). การพัฒนาความร่วมมือด้านวิชาการจากชุมชน โรงเรียนกระแซงวิทยา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์การศึกษาตามหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (สำเนา)
- ติลปชัย ผลกล้า. (2540). การศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในห้าอำเภอชายแดน จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสงขลา. ปรินุญยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ. (สำเนา)
- สวัสดี ยศบุญเรือง. (2541). การส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา : ศึกษากรณี

- บทบาทหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลำปาง.
วิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- สมยศ พุ่มหวั. (2534). สังคมชนบทกับการพัฒนา.
กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- โอวาท สุทธารักษ์. (2540). รายงานการวิจัยเรื่องการ
มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา
ภายใต้ โครงสร้างการบริหารและการจัดการ
ศึกษาที่ไม่กระจายอำนาจ กรณีศึกษาภาคกลาง.
กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Kenny, Susan. (1999). *Development Communities
for the Future second edition community
Development in Australia*. Kin Keong Printing.
- Kindred, Bagin, and Gallagher. (1976). *The School
and Community Relations*. Englewood Cliffs,
New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Owens, Robert G. and Carl R. Steinhoff. (1976).
Administering Chang in School. New Jersey :
Prentice-Hall Inc.
- Sumption, Merle R. (1966). *School Community
Relations: A New Approach*. New York:
McGraw-Hill.
- Sanders, David Adam. (2002). "The Dynamics of
Parent-school Communication, Collaboration
and African American Student Success:
A Participatory Action Research Study,"
Request Dissertation Abstracts. 63(06): 2118;
December, 2002.